



Rudolf Flury:
temperamentvol
homeopathie bedrijven

Om beter en sneller homeopathische geneesmiddelen voor te kunnen schrijven, zocht de Zwitserse arts Rudolf Flury (1903-1977) naar een ordening van ziektesymptomen. Die vond hij in de vier klassieke hippocratische temperamenten: choleric, melancholisch, sanguinisch en flegmatisch. Flury ontwikkelde vervolgens een bruikbaar repertorium in de vorm van een ingenieus kaartsysteem, en leverde daarmee een belangrijke bijdrage aan de homeopathie.

Door Fernand Debats, arts voor homeopathie en redactielid

Rudolf Flury komt de eer toe als eerste na Hahnemanns echtgenote Melanie d'Hervilly de zogenaamde LM-potenties vervaardigd te hebben. Toen in 1921 de zesde editie van *Organon der Geneeskunst*, Hahnemanns hoofdwerk, uit een kist op zolder opdook, kreeg Flury dit in handen en was verbaasd dat Hahnemann op hoge leeftijd nog een nieuwe bereidingswijze had bedacht. Hij vond het de moeite waard dit eens uit te proberen en ontdekte dat LM-potenties voor het behandelen van chronische klachten grote voordelen boden. Daarna zijn de LM-potenties een triomftocht over de wereld begonnen. Ik kwam ze op het spoor rond 1980, in het begin van mijn carrière als arts voor homeopathie door het lezen van werken van Vögeli en Eichelberger, die ook de voordelen van LM's benadrukten, en heb ze sindsdien bij voorkeur voorgeschreven.

ORDENING VAN SYMPTOMEN

Eenmaal bij Flury aanbeland, ontdekte ik dat deze Zwitserse arts-filosoof ook een belangrijke bijdrage had geleverd aan de ontwikkeling van de opzet van het repertorium*. Er bestaan in de homeopathie zo'n honderd repertoria en dit geeft al aan dat een repertorium op allerlei manieren kan worden samengesteld. De vraag daarbij is: op welke manier kunnen die vele duizenden symptomen zodanig geordend worden dat ze gemakkelijk terug te vinden zijn? De meest voor de hand liggende manier is volgens lichaamsdeel of op alfabet, maar er zijn meerdere mogelijkheden. Zoals je boeken in een bibliotheek ook volgens verschillende ordeningsprincipes kunt indelen: naar titel, naar auteur, naar onderwerp, naar omvang, naar jaar van publicatie et cetera. Kenmerken die moeilijk in een repertorium of alfabet zijn onder te brengen, zijn bijvoorbeeld tijden van de dag waarop een klacht verergert en de aanleiding voor het ontstaan van klachten, zoals teleurstelling en krenking.

* Een repertorium is een soort catalogus, waarin symptomen opgesomd zijn met daarbij de geneesmiddelen die dit symptoom in hun geneesmiddelbeeld hebben – hetzij aangetoond in een geneesmiddelproef, hetzij door registratie van genezen patiënten.

** De homeopathische materia medica is de verzameling van alle kenmerken die gevonden worden bij homeopathisch geneesmiddelenonderzoek (de zogenaamde geneesmiddelproeven).

*** Het woord diathese geeft aan dat er aanleg voor bepaalde ziekten aanwezig is; het is verwant aan het begrip constitutie, maar dat begrip heeft meer betrekking op de gehele gesteldheid, los van specifieke ziekteaanleg.

Flury beredeneerde vanuit de filosofie van Aristoteles dat de beste manier om de symptomen van de materia medica** te ordenen er één moet zijn die overeenkomt met natuurverwante categorieën. Zijn redenering luidt als volgt. Het gaat erom de similiawet toe te passen, volgens welke de symptomen van de patiënt vergeleken worden met bekende symptomen uit de materia medica. Om dit systematisch te kunnen doen, moeten de bij de patiënt gevonden symptomen geordend worden in volgorde van belangrijkheid, want de belangrijkste symptomen leggen bij de keuze van het middel het meeste gewicht in de schaal. Kort gezegd houdt dit in dat de meest individuele symptomen het belangrijkste zijn. Nu is ziekte op zichzelf het tegen-

13

‘Ziekteprocessen zijn een verlies van ordening en toename van chaos’

overgestelde van een geordend proces. Ziekte kenmerkt zich juist door verlies van de natuurlijke ordening. De veranderingen bij ziekte zijn niet doelgericht. Ziekteprocessen zijn te beschouwen als verlies van ordening en toename van chaos. De verschijningsvorm van ziekte is derhalve in zijn aard chaotisch en levert dan ook geen aanwijzingen voor wat belangrijk is en kan niet als basis dienen voor categorisering. Dit is een wezenlijke stap in Flury's gedachtegang en voor ons gevoel is dit in strijd met wat de logica ons voorschrijft. We kunnen echter invoelen wat dit principe inhoudt, wanneer we bedenken hoe ziekte-indelingen van de reguliere geneeskunde – die wel de ziekte tot voorwerp van categorisering neemt – in de loop van de tijd voortdurend aan verandering onderhevig zijn. Overigens zien we bij Hahnemann in zijn boek *De chronische ziekten* ook dat hij afstand neemt van de ziekte-indeling op basis van ziektenamen.

NATUURLIJKE BEWEGING

De ordening van symptomen moet, aldus Flury, overeenkomen met onze manier van denken, omdat we denkend de similiawet

	CHOLERISCH	MELANCHOLISCH	SANGUINISCH	FLEGMATISCH
LICHAMELIJKE KENMERKEN	WARME, STEVIGE HUID, STERK BEHAARD, VASTE WEEFSELS, GESPIERD	DROGE EN HARDE WEEFSELS, STERK BEHAARD, KNOKIG	WARM, WEEK, SIERLIJK, LENIG	WEEK, OPGEZETTE WEEFSELS, SPAARZAAM EN DUN HAAR, SLAPPE BANDEN
UITDRUKKINGS-BEWEGING	KRACHTIG, PASSIE, JOVIAAL, GROTE GEBAREN	NIET ZWIERIG, STRAM, GEREMD, KLEINE BEWEGINGEN	EXPRESSIEF, GRACIEUS, HARMONISCH	ONZEKER, VORMLOOS, SCHUCHTER, ONDERDANIG
KARAKTER	GEPASSIONEERD, MOEDIG, IMPULSIEF LEIDER, ACTIEF, BEVELEND, HARDELEERS, TIRANNIEK, HUMORLOOS, REALISTISCH	SCEPTISCH WEINIG INITIATIEF, INWENDIGE WOEDE, AUTONOM, SYSTEMATISCH, PLICHTMENS, SARCASTISCH, ZONDER KUNSTGEVOEL, WEINIG ANGST	SNEL ENTHOUSIAST, GEEFT SNEL OP, SNEL BOOS EN SNEL WEER VERGETEN, STROVUUR, SUGGESTIBEL, ANGSTIG, SPEELS, GRAPPIG	MEELOPER, GEEN INITIATIEF, GROEPSMENS, GEHOORZAAM, KAN NIET DELEGEREN, BESLUITELOOS, GEDULDIG, IRONISCH, MUZIKAAL
FYSIOLOGISCHE AANLEG	SNELLE SPIJSVERTERING, HARDE POLS, RIJKELIJKE MENSTRUATIE	LANGZAME VERTERING, VEEL OVERGANGSKLACHTEN	SNELLE VERTERING, SNEL KOORTS	ZWAKKE MAAG, MOET VAAK ETEN, GERINGE MENSTRUATIE, VROEGE OVERGANG
PATHOLOGISCHE AANLEG	KRACHTIG GESTEL, LEVERPROBLEMEN, MANIE, ARTERIOSCLEROSE, APOPLEXIE	IMMUUN, DIABETES, MAAGZWEER, DEPRESSIE, ARTROSE, MALIGNOMEN, WEEFSELVERHARDING	VATBAAR, ALLERGIE, PARANOÏDE, HYPERTENSIE, LONGAANDOENINGEN, LONG-TBC, MALIGNOMEN	GEVOELIG VOOR INFECTIES, KWAKKELIG, NEUROSEN, SLIJMVLIES-AANDOENINGEN, DIARREE, COLITIS, DARM-TBC

14

Figuur 1: de belangrijkste kenmerken van de vier temperamenten

toepassen. Wij gaan in ons denken van algemeenheden naar bijzonderheden. Dit betekent dat we ook bij het hiërarchisch ordenen van algemeen naar specifiek moeten werken. Dit principe was ook al door Hahnemann, Kent en anderen opgemerkt, maar de consequenties die Flury eruit afleidde, gaan verder. 'Natuurlijke processen volgen altijd een doelgerichte beweging', stelt Flury in navolging van Aristoteles. Een beweging heeft allereerst een begin en vervolgens een verloop en ten slotte een einde. Om te bewegen is ook een lokalisatie nodig en ten slotte heeft een beweging een tijdsverloop en een ritme.

Bij het begin van de beweging hoort de aanleiding of oorzaak van een klachtenpatroon (in de homeopathie 'causa' genoemd), bijvoorbeeld klachten ten gevolge van afkoeling of ten gevolge van ergernis. Bij het tijdsverloop horen de omstandigheden die het verloop van de klachten beïnvloeden (modaliteiten). Een klacht kan verergeren of verbeteren door omstandigheden, bijvoorbeeld: hoofdpijn die verergert door

kou, spierpijn die verbetert door beweging. De lokalisatie spreekt voor zich, een klacht uit zich ergens in het lichaam. Het tijdsverloop en ritme kunnen zich uiten als bijvoorbeeld verergering in de namiddag, of maand- en jaarritmen, seizoenen of periodiciteit. Klachten die steeds in de zomer erger worden, klachten gebonden aan de menstruatie, klachten die elke dag op precies hetzelfde tijdstip optreden. De kenmerken van geneesmiddelbeelden worden ons geleverd door geneesmiddelproeven en omdat deze bij gezonde personen worden doorgevoerd, leveren ze informatie die niet het karakter heeft van de chaos van ziekte (symptomen), maar van de ordening van levensprocessen. Flury onderscheidt 'symptomen', die bij ziekte optreden, en 'Zeichen', te vertalen als 'ken-tekenen' of kenmerken, die in geneesmiddelproeven ontstaan en op ziektesymptomen lijken, maar dus niet een ziekte zijn. Deze kenmerken, aldus Flury, kunnen geordend worden op een manier die voor ons begrijpelijk is, namelijk in een hiërarchie, juist omdat ze niet tot de chaos van ziekten behoren.



Fernand Debats en de kaartenbak van Rudolf Flury

AANLEG ALS UITGANGSPUNT

Klachten ontstaan allemaal omdat de persoon die ze krijgt, ze krijgen kan. Er is een voedingsbodem op basis waarvan de één dit symptoom krijgt en de ander iets anders. Wanneer twee mensen uit de warmte de kou in gaan, kan de één een blaasontsteking oplopen en de ander spit in zijn rug. Kennelijk is er al iets aanwezig, een aanleg of diathese***. Dan moet ook deze diathese bij de ordeningsprincipes in acht worden genomen en wel als belangrijkste, omdat die diathese aan alle symptoomvorming voorafgaat. De volgende stap was een indeling in diathesen te vinden die zo dicht mogelijk bij de natuur staat. Flury vond die in de klassieke hippocratische temperamen: het choleriche, sanguinische, flegmatische en melancholische temperament. In de eerste eeuw werden deze vier door de Romeinse arts Galenus in verband gebracht met de vier elementen – aarde, vuur, lucht en water – die door Empedocles vijfhonderd jaar eerder werden gezien als bouwstenen van de natuur. De elementen werden gekenmerkt door een combinatie van de polen koud-warm en droog-vochtig. Dan is het flegmatische

temperament koud en nat (water), choleric is warm en droog (vuur), melancholisch is droog en koud (aarde) en sanguinisch ten slotte warm en nat (lucht). Elk van deze temperamen heeft een aantal kenmerken die gemakkelijk herkenbaar zijn in het dagelijks leven. In figuur 1 zijn van deze vier temperamen de belangrijkste kenmerken weergegeven.

REPERTORIUMORDENING VAN FLURY

Flury heeft op basis van de hierboven geschetste gedachten een repertorium ontwikkeld in de vorm van een kaartsysteem, waarin de volgende hiërarchie is aangebracht: de eerste kaarten geven per temperament de middelen die erbij horen, gevolgd

‘Klachten ontstaan, omdat de persoon die ze krijgt, ze krijgen kan’

door de kenmerken lichaamswarmte, leeftijd, gelaatstrekken, lichaamsbouw en karakter. Vervolgens het tijdsverloop: symptomen die heftig en snel beginnen of langzaam en dan weer plotseling verdwijnen. Hierna jaargetijden, maanstand, menstruatieritme, tijd van de dag, periodiciteit. Hierop volgen de invloed van lichaamsbeweging en inspanning, invloed van kou, warmte, spijsvertering en alle andere modaliteiten. Daarna de functies van het lichaam, eetlust, slaap, dromen. Hierop volgen de orgaan-systemen, gewrichten, hart- en vaatstelsel, centrale zenuwstelsel, huid en ten slotte de lichaamsdelen van neus tot en met tenen. Dit repertorium is goed bruikbaar wanneer iemands temperament duidelijk op de voorgrond staat. Hiermee heeft Flury niet alleen een zeer bruikbaar repertorium ontworpen, maar ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de filosofisch-wetenschappelijke onderbouwing van het praktisch-medische handelen in de homeopathie. •

15